

ACI PADİŞAHI SULTAN ALÂEDDİN'İN KANUNÎ SULTAN SÜLEYMAN'A MEKTUBU

RAZAULHAK ŞAH

Vasco da Gama'nın 1498 senesinde yeni bir Hint yolu keşfettiği günden beri Portekizliler Hind sularında kesif bir faaliyete girişmişlerdi. Önce yalnız ticaret maksadiyle bu tarafa gelen Portekizliler, sonraları yerlileri bazen tehdit ile, bazen de kandırarak bu bölgede sömürge sisteminin temelini atmışlardı. Portekizliler karşılarında en büyük düşman olarak o bölgenin Müslümanlarını görüyor ve her vesileyle onları zarara uğratmaya çalışıyorlardı. Zira bu bölgelerin ticareti eskiden beri Müslümanların elinde bulunuyordu. O sıralarda devletler arası münasebetlerde din, birinci derecede ehemmiyet taşımakta idi. Bilhassa Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında vukubulan Haçlı seferlerinin acı hâtıraları henüz unutulmamıştı. Buna inzimâm eden ticarî rekabet, Portekizlilerle Müslümanlar arasında devamlı bir mücadeleye yol açtı.

Portekizliler yavaş yavaş yerleşerek o bölgede daha kuvvetli bir mevki işgal etmeye başladılar. Fakat o taraftaki bazı hükümdarlar Portekizlilere karşı koyarak onları bu bölgeden atmak istiyorlardı. Bu hükümdarlardan birisi de Somatra adası üzerinde Açı adını taşıyan memleketin Müslüman padişahı Sultan Alâeddin idi. Kendisi uzun zamandan beri Portekizlilerle savaşmakta idi. Fakat o taraftaki yerlilerin hemen hepsi Portekizlilerden yana oldukları için tek başına savaşmak zorunda kalmış ve bu yüzden zayıf düşmüştü. Nihayet tek başına Portekizliler gibi kuvvetli bir düşmana karşı koyamayacağı anlıyarak dışardan yardım aramak zorunda kalmıştı. O zamanlar o bölgelerde Portekizlilere karşı koyabilecek kudrette hiç bir devlet yoktu. Fakat bir süre önce aynı duruma düşmüş olan Hindistan'ın batı kıyısındaki Gücerat memleketinin hükümdarının Osmanlılardan yardım talep etmiş olduğunu biliyordu. Gücerat hakimi Bahadur Şah Portekizlilere karşı Kânunî Sultan Süleyman'dan yardım istemişti ve o da 1538 de Hadım Süleyman Paşa'yı bir donanma ile o taraflara göndermişti. İşte bu vaka, Açı sultanı için bir örnek ve ümit kaynağı oluyordu.

Gerçekten de o zamanlarda Osmanlı İmparatorluğu, Müslüman devletlerin en kuvvetlisi idi. XVI. yüzyılda doğudaki Müslümanlar, Osmanlıları, İslâm âleminin tek lideri ve gerçek koruyucusu olarak kabul ediyorlardı. Osmanlı hükümdarları da Halifetü'l Müslimîn ve Hâdimü'l-Haremeyn-i Şerifeyn olarak Müslümanları himâye etmek politikasını güdüyorlardı. O bölgedeki Müslümanlar her hangi bir yabancı tehlike karşısında gözlerini Osmanlılara çeviriyorlardı. Araştırmalarımız esnasında bu hususla ilgili olarak Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde Portekizlilerin zulümlerine karşı Osmanlılardan yardım isteyen Sultan Alâeddin'in 7-1-1566 tarihli bir mektubunu bulduk¹. Bu mektupta Açı Sultanı, Kanunî Sultan Süleyman'a büyük bir saygı göstermekte, Kuran ve Hadislerden örneklerle Müslümanların kâfirlere karşı birbirine yardımcı olmalarının farz olduğunu belirterek ilgisini kazanmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda o taraflarda Osmanlı padişahlarının nüfûz ve itibarı belirtilmekte, daha önce Osmanlılardan gelen yardımdan bahisedilmekte ve o tarafların ahvali geniş bir şekilde tasvir olunmaktadır. Şimdiye kadar tanınmayan bu mektubu, mühtevasının önemine binâen bir tahlil, gerekli açıklamalar ve Osmanlıların cevabı, ayrıca da aynı mesele ile ilgili diğer vesikalar ile birlikte aşağıda veriyoruz:

Biz bu bölgede Portekizlilerle savaşıyoruz. Çok sıkışık duruma düştük. Dinimizin de emrettiği şekilde "bu fakir miskin ve yetim ve düşman arasında müfred ve yalnız kalmış bendelerine rahmet ve şefkat idüp Allah için gaza yolunda...." bize yardım edin. Portekizliler ve Hindistan'daki bağlaşıkları sizinle mektuplaştığımızı öğrendikleri için bize saldırmalarından korkuyoruz. Allah ve peygamber aşkına bize ve Mekke'ye giden hacılara Portekizliler gelmeden yardım edin. Bundan önce size Ömer ve Hüseyin adlı adamlarımızı göndermiştik². O zaman Portekizlilerle müttefik olan padişahlar haber alıp Portekiz kralına elçi göndermişler. Elçiler krala "Açı padişahu Rum padişahından yardım istemiş siz de bize yardım edin" demişler.³

1 - Bak ek No. 1,2,3.

2 - Hammer 1547 de Portekizlilere karşı yardım istemek için Alâeddin'den bir elçinin İstanbul'a geldiğini kaydetmektedir. Bak Hammer, Osmanlı Tarihi (-Ata Bey tecümesi) VI., s. 6-7. Belki bu rica kabul edilmiştir çünkü aynı yıl Açı ve Portekizliler arasında vuku bulan savaş hakkında Danvers şöyle diyor, "1547 de Portekizlilerin amansız düşmanı Açı padişahu Malakka'ya saldırmak üzere altmış gemiden müteşekkil bir donanma ile beş bin kişilik bir kuvvet gönderdi. Bu kuvvetin en iyi alayı, bir Müslüman kumandasındaki *Türk ve Yeniçerilerinden* müteşekkil idi" Büyük bir ihtimalla Danvers'in bahisettiği Türk kuvvetleri bu rica üzerine gönderilmiştir. Danvers, *The Portugues in India, Being a History of the Rise and Decline of Their Eastern Empire*, London, 1894. 1, s. 480-481.

3 - Açı padişahına karşı Portekiz yardım alan hükümdarlardan en önemlisi Baas padişahu idi ki o eskiden beri bu yardımı alarak Açı padişahu ile savaşmakta idi. Danvers, aynı eser. 1. s. 438-447.

Fakat biz sizin her türlü yardımı edeceğinize güveniyoruz. Memleketimiz ile Mekke arasında Divâ denilen yirmi dört bin ada vardır. Bu adalar freng Kuvehsi (كووهسى) ¹ ile Zülumat deryaları arasındadır. Bu adalardan oniki bini meskûn ve oniki bini ise boştur. Bu adalarda yaşayan kimseler Şâfiî mezhebinden olup oruc tutar, namaz kılar ve hutbelerde isminizi zikrederler. Bunlar kumbar ipi satmakla geçinen fakir insanlarıdır. Bundan önce bu cezirelerin padişahı kâfirlerle çok çetin suretle savaştığı için onlar bu cezirelere giremezlerdi. Bu yüzden 970 H. (1562-63) yılında birçok istilalara uğradı ve zayıfladı. Neticede Padişah, ailesi ile birlikte Mekke'ye kaçarken fırtınadan dolayı Muha'ya, oradan da Aden'e gitmeye mecbur oldu. Bunun üzerine Portekizliler adaları ele geçirip fakir halkı yılda yirmi dört bin kantar kumbar ipi vermeye mecbur ettiler. Bu adalar birbirine çok yakın olup, aralarından geçmek için yalnız dört yerde geçit vardır. Portekizliler bu yolları tutup oradan geçen hacı ve tüccar gemilerini esir alırlar. Esir edilmeyenleri ise top ateşi ile batırırlar. 972 (1564-65) yılında adamlarınız bu tarafa gelip yardım ettikleri zaman ² onlar ile Gücerat vezirlerinden Cengiz Han'ın Samedi denmekle meşhur olan çok büyük bir gemiye kara biber, ibrişim, darçin, karanfil, kâfûr, hisâlbend ve bu bölgenin diğer kıymetli ürünlerini Mekke cânibine gönderdik. Adı geçen adalara geldiklerinde üç galyon ve yedi kadurga Portekiz gemisi ile dört gün dört gece savaştılar. Portekizliler uzaktan ateş açarak gemide bulunan beşyüz Müslümanı esir aldılar ve gemiyi de batırdılar. ³ Açı'ye deniz yolu ile sekiz günlük mesafede Seylan isimli bir vilayet vardır. Seylan'da "cevâhir ma'âdenleri olup gecelerde cevâhir nuru ile evleri rûşen olup çerağ (ışık) yandırmaya ihtiyaçları yoktur". Oranın padişahı kâfirdir fakat halkın bir kısmı Müslümandır. Orada bulunan ondört camide sizin nâmınıza hutbe okunur. Kalikut'un padişahı Sâmîrî demekle meşhurdur ve ora halkının çoğu Müslümandır. Orada bulunan yirmi beş camide de sizin isminize hutbe okunur. Bu iki padişahın vilayetleri birbirine çok yakın olup kendileri de Portekizlilerle savaş halindedirler. ⁴ Adam-

1 - Hindistan'da Portekizlilerin en önemli merkezi olan Goa kasedilmektedir.

2 - 6 numaralı Mühimme defterinin 201. sahifesinde bulunan ve Mısır Beylerbeyine gönderilen 26 Recep 972 tarihli hükümden, Portekizlilere karşı savaşmak için donanma gönderileceği kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Belkide bu adamlar bununla ilgili olarak gönderilmişlerdir.

3 - Tarih Al-Şihri'ye göre beş Portekiz gurab ve galyonec Açı'den gelen Açılıler ve Türk tüccarlarla dolu büyük bir gemiye saldırıldılar. Arahksız üç gün devam eden savaşta aşağı yukarı bütün Müslümanları öldürdüler. Canlarını kurtarabilen yirmi Müslüman Aden'e, birisi de Ahver'e geldi. İngilizcesi Serjeant R.B., The Portuges of the South Arabian Coast, s. 110, Oxford, 1963.

4 - Seydi Ali Reis Hindistan'a gittiği zaman Sâmîrî'nin adamları kendisini ziyaret ederek onun Osmanlı padişahına muti' olduğunu ve uzun zamandan beri Portekizlilerle savaşmakta olduğunu söylediler. Seydi Ali Reis, Miratülmemalik, s. 27.

larmızdan Lütfi Bey bu tarafa¹ geldiğinde Seylan ve Kalikut padişahları bize elçi gönderip padişah hazretlerine arz-ı ubudiyet üzere olduklarını söyleyip donanma-i hümayun bu taraflara geldiği zaman, halkları ile birlikte Müslüman olacaklarını bildirdiler. İnşallah yüce himmetiniz ile doğudan batıya kadar mevcut olan bütün kâfirler ortadan kaldırılır ve şimdiye kadar hep kâfirlerin eline geçen sayısız cevahir, altın ve gümüş bundan böyle sizin asker ve mücahidlerinize nasip olacaktır. Mısır ve Yemen Beylerbeylerine veya Cidde ve Aden Beylerine düşmanlarınız değil kullarımız olduğumuzu haber verin. Lütfedip fakir, miskin, zayıflara silâh ve askerlerle yardım edin. Âlet ve techizatla mürettep donanma-i hümayun gönderirseniz bu taraftaki Portekizlilerin mahvolacağını biz taahhüt ederiz. Yardım etmezseniz mahvoluruz ve hacıların yolu da Portekizliler tarafından kesilmiş olduğu için Müslümanlara büyük zarar olur. Bu taraftaki ve Hindistan'daki padişahlar Portekizlilerin yardımını arzu etmekte, fakat bizim dileğimiz yalnız sizden yardım rica etmektir. Lütfen bacışke, havâî toplardan kale dövecek toplar gönderiniz. Mısır ve Yemen Beylerbeylerine ve Aden ve Cidde Beylerine emir verin ki adamlarımız o taraflara geldiklerinde bekletmeden yüce makamınıza çıkarsınlar. Açı sizin köylerinizden biridir ve ben de hizmetkârlarmızdan birisiyim. Gücerat'ın eski valilerinden Karamanoğlu Abdurrahman yarar bir adamdır. Lütfi Bey'i bu tarafa gönderdiğinizde, Cidde'ye geldiği zaman gemi bulamayıp perişân oldu. O zaman Abdurrahman emrinize hürmet gösterip kendi cebinden bol para harcıyarak Lütfi Bey ve yanındaki adamlarını bir gemiye bindirip bu tarafa gönderdi. Kendisi çok iyi bir adamdır; ona Cidde sancağını veriniz. Biz Lütfi Bey ve arkadaşlarından çok memnun kaldığımız için onların tekrar bu tarafa gönderilmesini rica ederiz. Zira vilâyetimizin ve Hindistan'ın ahvalini görerek ve işterek vâkıf olmuş kimseleridir. Bu tarafa göndereceğiniz adamlara tenbih edin ki buraya geldiklerinde bize itaat etsinler. İhsan ettiğiniz topçular selâmetle bu tarafa gelmişlerdir ve onların yeri yanımızda çok yüksektir². Eğitim görmüş birkaç at ve hisar ve kadirga yapımcıları gönderilmesi rica olunur.

1 - II. Selim'in cevabı mektubunda da Lütfi Bey'in Açı'ya gönderildiği teyid edilmektedir.

2 - Mektuptan da anlaşılıyor ki Osmanlıların Açı'ya gönderilen yardım yeni bir olay değildir. Ayrıca Tarih-i Açı'nın ifadesine göre Portekizlilerin adayı istila yolları arama emelleri beslemesi üzerine Kanunî Sultan Süleyman, kapudan Çağalazade Sinan Paşa emrindeki donanmayı Umman denizinden, ta uzak şarklara kadar gönderip Açı emirini himaye altına aldı. Hatta Açı padişahına bir de, üzerine mukaddes kelimeler yazılmış Sancak-i Âli hediye etmiştir. Tarih-i Açı, Mehmed Ziya, Kostantiniye 1317, s. 81; Katip Çelebi de Açı'lilerin Osmanlılardan yardım aldıklarını yazmaktadır, Cihannüma, İstanbul, 1945, s. 145.

OSMANLILARIN CEVABI¹

İstanbul'dan Açı'ye gönderilen mektupta da belirtildiği gibi Açı padişahının elçisi Osmanlı başkentine varınca mektubun alıcısı Kanunî Sultan Süleyman vefat etmiş ve yerine II. Selim padişah olmuştu. II. Selim'in Açı padişahı Alâeddin'e gönderdiği 20-9-1567 tarihli cevabî mektupta, adı geçen padişahın dilekleri ve o taraftaki ahvâl hülâsa edildikten sonra bu istekleri yerine getirmenin Osmanlı padişahı için hem dinî hem de ananevî bir görev olduğu belirtilmektedir. Osmanlıların Müslüman ülkeleri himaye altına almak ve onları kâfirlerden kurtarma politikasına ışık tutan bu mektubun muhtevası şöyledir:

Büyük padişahların ricalarını kabul etmeyi âdet edindiğimiz ve din emirlerini yerine getirmek için, Süveyş'ten on beş kadırğa ve iki barçe, hâssa topçulardan bir topçubaşı ve emrindeki yedi topçu, Mısır'dan yeteri kadar asker ve kale dövecek top, tüfek ve harp levazımâtı gönderilmesi için emir verilmiştir. Bu donanmanın başında da en kıymetli kapudanlarımızdan Kurdoğlu tayin edilip bu taraftan gönderilecek adamlara size itaat etmek için kesin emir verilmiştir. Bu kuvvetin küçüğü büyüğü herkes emirlerinizi yerine getirecektir. Emrinize muhalefet edenleri Hızır Reis vasıtasıyla cezalandırın.² Gönderilen askerlerin bir yıllık maaşı kendilerine ödenmiştir. Siz de kâfirlerle savaşarak Müslümanların rahatça yaşamaları ve işlerini görebilmeleri için üzerlerinden düşmanların kötülüğünü kaldırmak yolunda bütün gayretinizi sarfedin. İşleri bittikten sonra topçulara dönmek için müsade edin ve oradaki olayları Mustafa Çavuş vasıtasıyla bildirin. Geri kalan asker hakkında verilecek emirlerime göre hareket ediniz. Mektubunuz geldiğinde babam Sultan Süleyman Han "Melûn" Nemçe krahımın memleketinde bulunan Sigetvar kalesini muhasara edip "küffar-ı haksar-ı hezimet âsâr" ile savaşmakta idi. Kalenin fethinden sonra kendisi vefat etti ve vazifelerini ben üzerime aldım. Kâfirlerle cihad etmeye kesinlikle karar vermişim. O tarafta müstevli olan din düşmanlarının hakkından gelmek ve onları ortadan kaldırmak için size her zaman asker göndereceğiz. Siz o tarafta olup bitenleri âdetiniz olduğu gibi bütün ayrıntıları ile bize bildiriniz.

Yukardaki mektublardan anlaşılıyor ki Açı padişahı Osmanlılara çok güvendiğinden onlara yardım için baş vurmuş ve Osmanlılar da hiç çekinmeden yardım etmeğe hazır olduklarını bildirmişlerdir. İstanbul'dan gön-

1 Bak ek No. 4,5,6,7.

2 Bu husus Kurtoğlu Hızır Reis'e verilen Nişan-ı Hümâyunda da açıkça belirtilmiştir.

derilen cevapta Osmanlı padişahının yardım etmekte çok istekli olduğu ve bunun için bütün imkânlarını kullanmaya kararlı bulunduğu apaçıktır. Sultan Selim sözle kalmayıp Açı padişahına gerekli yardımı yapmak ve dileklerini yerine getirmek için hemen teşebbüse geçerek ilgililere fermanlar gönderdi.

Bunların ilki, yardım gayesi ile Açı'ya gönderilecek donanmanın komutanlığına atanmasına dair Kurdoğlu Hızır Reis'e gönderilen Nişan-i Hümayun'dur.¹ Bu hüküm özetle şöyledir: Açı padişahı Sultan Alâeddin, elçisi ile mektup gönderip Portekizlilere karşı askerî yardım istemiştir. Kendisine Süveyş'ten on beş pare Kadırğa, iki barçe vesair levazımat verilmesini emredip oraya giden donanmaya seni kumandan tayin ettim. Gönderilecek gemi ve askerle oraya varınca her hususta Açı padişahının emrine göre hareket et. Buradan gönderilenlerden küçüğü büyüğü herkes Açı padişahına itaat etsin. Onun sözünü dinlemiyenlere de hakettikleri cezayı ver ki başkalarına ders olsun.

Yemen Beylerbeyine gönderilen fermanda,² Açı elçisinin geri gönderdiği bildirilerek kendisinin at, âlet ve bakır almak istediğinde hiç bir güçlük çıkarılmaması, alınan esbabın hiç kimse tarafından karıştırılmaması emredilerek her türlü yardımın yapılması istenilmektedir. Bu hükmün birer sureti Aden ve Cidde Beylerine de gönderilmiştir.

Açı padişahının "hisar ve kadirğa yapıcılar" hakkındaki dileğini yerine getirmek için Mısır Beylerbeyine gönderilen hükmün³ özeti şöyledir: Açı padişahının elçisinin isteği üzerine dülger, demirci, kalkancı v.s. sanatçiler defter edilip sana gönderilmişlerdir. Oraya geldiğinde bu sanatçıları hemen Açı padişahı elçisi ile gönderin.

Mısır Beylerbeyine gönderilen başka bir hüküm⁴ de Açı padişahına gönderilen kadirğalarla kendi isteği ile gitmek isteyen Mısır kullarına engel olunmayıp müsaade edilmesi hakkındadır.

Rodos Beyine gönderilen hükümde⁵ ise Açı padişahı elçisine dönmek için izin verilip kadirğa ile Mısır'a gönderildiği ve Rodos'a vardığında "eğlendirmeyip" yanındaki kadirğaları ile sağ sağlam Mısır'a varabilmesi için kendisine refaket edilmesi emredilerek Mısır'a varınca da bindiği kadirğanın İstanbul'a gönderilmesi istenmektedir.

1 Bak ek No. 8.

2 Bak ek No. 9.

3 Bak ek No. 9.

4 Bak ek No. 9.

5 Bak ek No. 9.

Mekke Şerifi'ne gönderilen hükümde¹ Açı padişahının elçisinin gönderildiği bildirilerek adamları ile o tarafa geldiğinde su, zahire ve kılavuz hususunda merkez hükümetinden izin istemeden gereken yardım yapılması, emin yoldan Mısır'a gönderilmesi ve elçinin at satın alması halinde hiç kimsenin engel olunmaması emredilmektedir.

Yine Mısır Beylerbeyine verilen hükümde² de Açı padişahı elçisinin İskenderiye'ye vardığında iskelede ve diğer yerlerde hiç kimsenin kendisine, adamlarına ve eşyalarına karışmaması kesinlikle emredilmektedir.

Mısır Beylerbeyine³ ve kapudana⁴ gönderilen diğer iki hüküm de, Açı elçisi ile gidecek gemilere yararlı adamların reis tayin edilmesi ve onların ücretinin de Osmanlı hükümeti tarafından karşılanması hakkındadır.

Görüyoruz ki Osmanlılar Açı elçisine çok önem vermişlerdir ve memleketini Portekizlilerin tecavüzünden kurtarmaya kararlıdır. Fakat buna rağmen Açı seferi gerçekleşmemiş ve o tarafa gönderilmek için hazırlanan donanma Açı'ye gidememiştir. Bunun ilk sebebi de o sırada Yemen'de çıkan isyan olmuştur. Bunu da Açı padişahı elçisine verilen ferman ve Açı padişahına gönderilen mektuplardan öğreniyoruz. Açı elçisine gönderilen 15-1-1568 tarihli ferman⁵, Yemen'de isyan çıktığından dolayı yardım için gönderilecek donanmanın bu sene tehir edildiği, fakat durum normale döndüğü zaman "zıkr olunan donanma muâhede olduğu üzere müretteb ve mükemmel irsâl olunur". şeklinde va'dda bulunmaktadır. Osmanlı padişahı tarafından Açı padişahına gönderilen mektup da bunu teyid etmektedir. Bu cevabî mektubun yazılış tarihi belli olmamakla beraber mühtevâsından 1569 sıralarında II. Selim tarafından gönderildiği anlaşılmaktadır. Bu mektuptan, Açı padişahının Sultan Selim'e tekrar elçi ve mektup gönderdiği de ortaya çıkıyor. Zira kendisi 1567 de Portekizlilerle yaptığı bir savaşta büyük kayıplara uğramıştı.⁶

Bu mektubun⁷ meâli şöyledir: Adammız vasıtasıyla mektup ve hediyelerinizi aldık. Mektubunuzda yardım istemişsiniz. Biz padişahların ricaları

1 Bak ek No. 10.

2 Bak ek No. 10.

3 Bak ek No. 11.

4 Bak ek No. 12.

5 Bak ek No. 13.

6 Danvers, aynı eseri I, s. 535

7 Feridun Bey münşeati C. II, s. 554; Süret-i Mekâtib-i Hülefâ ve Selâtin'da da bunun Sultan Selim tarafından gönderildiği başlıkta açıkça belirtilmiştir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi No. R- 1959. s. 816_b-817_b

nı kabul etmeyi âdet edinmişizdir. Nitekim bundan önce de kâfirlere karşı yardım istediğinizde de hemen teşebbüse geçtik. Fakat istediğiniz malzeme gönderileceken âniden Yemen'de isyan çıktı. Oraya asker gönderilmesi lazım olduğundan sizin isteklerinizi yerine getirilmekte gecikti. O taraftaki düşmanların haklarından gelmek için gönderilen kuvvetlerin dönüşünde asker ve donanma gönderilmesi için kesin karar verilmiştir.

Fakat Osmanlıların bir işi bitirmeden öbürüne başlamamak âdeti, gerçekten Portekizliler tarafından çok sıkışık duruma sokulan Alâeddin'e yardım etmelerine fırsat vermedi. Portekizliler Açı padişahını hiç rahat bırakmıyorlardı. 1570 de Portekiz kaptanı Luiz de Melle, on dört gemi ile Açı limanında bulunan ve Açı veliahdinin kumandasındaki altmış gemilik donanmaya saldırdı. Bu saldırı sırasında prens de dahil olmak üzere 1200 Açılı öldürüldü. Üç tekne ve dört gemi ele geçirildi. Geri kalanlardan biri hâric, bütün gemiler batırıldı.¹ Kâtip Çelebi'nin "Menlevis" dediği Portekiz denizcisi; Danvers'in Melle de Luiz diye zikrettiği Portekiz kaptanı ile aynı şahıstır. Metinlerde görüldüğü tarih ve gemi sayılarındaki fark ise kaynakların ayrı ayrı olmasından ileri gelmektedir.² Osmanlılar Kıbrıs ve Tunus işleriyle meşgul olduklarından Açı'ya gönderilmesi kararlaştırılan donanmayı o tarafa gönderemediler. Bunu da Osmanlılar tarafından Açı'ya gönderilen başka bir mektuptan öğreniyoruz. Bunun hangi tarihte ve hangi padişahın zamanında kaleme alındığı mektubta belirtilmemektedir. Fakat içinde zikredilen vakalardan anlaşılıyor ki bu mektup II. Selim zamanında ve 1571 tarihinde yazılmıştır. Açı padişahının yardım isteğiyle gönderdiği üçüncü mektubuna cevap olarak gönderilen bu mektupta yardımın gecikmesinin Yemen isyanı, Kıbrıs ve Tunus seferleri yüzünden olduğu belirtilerek, Kıbrıs ve Tunus'un fethedildiği haber verilmekte, Açı padişahının dilekleri yerine getirilmek için kesin karar verildiği bildirilmektedir. Mektup özetle şöyledir:

Elçileriniz Sünbül Ağa ve Hamza mektubunuzu getirdiler ve ricalarını bize ilettiler. Bundan önce de din emirleri gereğince ricalarınız kabul e-

1 Danvers, aynı eser, I. s. 557.

2 Cihannüma. s. 145. İstanbul, 1945. Cihannüma'daki metin şöyledir: ".....cezire halkının dinleri mühtelefdir. Sevâhil-i bahr sükkânı ehl-i İslamdır. Ortalarında abd-esnâm olur ve bunların cümlesi cenkçi olup Muhammedilere mesmûm ok ve yay kullanırlar ve kumbara isti'mâl ederler lakin ahalisi ve gayrı Türk'ten ceng sanatını öğrendiler. Zira ol semte Portakal müstevli olmağla onlardan istimdâd edip getirirdiler ve nice kere mağlup oldular. Portakal cengleri arasında bu galebe meşhurdur ki miladın 1579 senesinde Menlevis nâm Portakal on iki gemi ile bu cezire halkının yüz kadar kadrgasını bozdu"

dilerek istediğiniz malzeme, âlet vesâire gönderilmesi için emir verilmişti. Fakat bunlar gönderilmek üzere iken âniden Yemen'de isyancılar başkaldırdılar. O taraftaki halkı ve vilayeti doğru yoldan sapanların kötülüğünden kurtarmak lazım olduğu için bir miktar asker oraya gönderilmişti. Daha sonra denizyolu ile hacca giden Müslümanların yollarında bulunan ve onlara zarar verici niteliğini taşıyan kâfirlerin elindeki Kıbrıs ceziresini de kâfirlerden temizlemek en mühim vazife olduğu için bir miktar asker de oraya gönderilmişti. Bu sebeple ricalarınız yerine getirilemedi. Büyük savaştan sonra Kıbrıs, kâfirlerden temizlenip Osmanlı topraklarına dâhil edilmiştir. Öte yandan Cezâyir-ı Garb Beylerbeyisi Ali Paşa, Tunus hakimi ile savaşarak orasını da fethetmiştir. Yemen'e gönderilen askerleri de düşmanların haklarından gelip galip gelmişlerdir. O taraflardaki durum normale döndükten ve askerlerin geri dönüşünden sonra dileklerinize yerine getirilecektir. Buna kesinlikle karar verilmiştir. Bu mektubun metnini de makalenin sonuna koyuyoruz¹.

Yemen'deki isyan 1570 senesi sonlarına doğru bastırılmışsa da durumun normale dönmesi biraz daha uzun sürmüştür. Gerçi Ali Paşa, Kıbrıs fethi esnasında, Tunus'u da ele geçirmiş fakat civardaki yerlerin fethi ve Osmanlıların oralara yerleşmesi 1574 e kadar sürmüştür. Bu yüzden Osmanlıların vadettikleri yardım da gerçekleştirilememiştir. Diğer taraftan Sultan Alâeddin'in ölmesi ve 1574 de de deniz seferlerine pek önem vermiyen Sultan III. Murad'ın tahta geçmesi, tasarlanan seferin yapılmamasına âmil olmuştur.

AÇI PADİŞAHI ALÂUDDİN'İN KANUNÎ SULTAN
SÜLEYMAN'A GÖNDERDİĞİ MEKTUBUN METNİ
(TOPKAPI SARAY ARŞİVİ NO. E-8009)

ان اولی ما ینسخ به اسباب الهجر والعباد و ازکی ما یتاع کذبہ انواع العبودیة
والوداد اهداء خدمات تنشعب من خالص طویة الله شاهدا و دعوت ترتفع
الی سبع السموات الملائكة مصاعدها تختص للحضرت الخنکار الاعدل الافخم
وكرم الامجد من هو الشمس السلطنة والدولة والهدى تتالم من مربأسها الكفرة
والعدی وقر الخلافة فی دین الله الملك الدیان یذهب ظلمت الکفر عن وجوه
هد الزمان خفقت فی الملوك اعلام افضاله واحسانه ونطقت جمیع الانس بمحامده

¹ Süret-i Mekâtib-i Hülefâ ve Selâtin s. 881_a-883_a Bak ek No. 14,15,16

وذكر عميم امتنانه فقد فات السلف والخلف بماله من الفخر والجاه لم يزل
 باد لانفسه في الجهاد حتى يكون الدين كله لله كالت الانس الانام عن
 توصيف جمائل فضاله وملت اسنة الاقلام عن تسطير محاسن فعاله وضافت
 الفروس على ان تحيط بمكنون علومه واقباله وعمت اعين اهل العصر ان ينظرون
 شبيهه ومثاله حامى حمى الحرمين الشريفين حازر فضيلتي الكونين مخزن اسرار
 الالهية خليفة الله في الارض الحجة البهية النايب مناب الخلفاء كامير المؤمنين
 ابوبكر في الصدق والوفا وكعمر في العدل والرضا وكعثمان في الادب والحيا
 وكالعلي في الشجاعة وسخا تاج سلاطين المسلمين وروح كافة المومنين اسدالله
 الضرغام وسيفه القمقام رحمت الله على كافة العباد ونعمة الشاملة على العاكف
 والعباد قد عم شرق الارض وغربها جزيل عطياته هو مظهر ايات الله وصفاته
 واسمايه واصبته الملة الحنفيه بوجوده ثابتت الاساس والكفرة الجامدين بقهر
 سلطنة منزلت الاعضاء والانفاس وهو خيار عبادالله في زمانه صواعق الملت
 على امراء الكفرة وسلطانه اللامع نور دولته على تيجان ممالك الافاق منتظرين
 رفق كل سلاطين العرب والعجم واليمن والعراق ناشر الوية الحنفيه الغرا في
 العالمين وتم آمال القاصدين الاهور المختص بعنايات الله الملك الرحمن سلطان
 العالم الخنكار الاعظم سلطان سليمان خان ابذ الله تعالى ايام دولته على مد كرور
 والشهور والاعوام وابق بقاء دولته الغرا لا ينفك اركانها ولا يرام بحق النبي
 واله واصحاب الكرام فوالله العظيم ومحمد صلى الله عليه وسلم النبي الكريم

ki Padişa-ı âlem-penâh zill-ı ilâh hazretlerinin dergâh-ı a'lâ ve bârgâh-ı muallâlarından özge mesnedimiz ve melceimiz ve mahall-i şikâyetimiz olmayub zâhîren ve bâtmen i'tikadımız müteyekkindir ki eger şimdi değin bu bendelerinin keyfiyyet-i ahvalinden ve işbu diyarda ve Tahterrih'de küffar-ı hâksar ile alâ meddi's-şuhûr ve'l-eyyâm cihâd-ı fi sebil'l-lâh olduğu hususda ol dergâh-ı muallâya zâhir ve bâhir olaydı terahhum ve şefkat-ı şâhâneleri

hâil-i hâl-ı nâ-muradân olup murâdât ve maksudâtımız bi'l-külliyeye hedef-i icâbete maekrûn olunurdu. Alelhusus selâtin-i adl-âyîn üzerine vacibdir ki din-i hakka takviyet idüp îânet buyurular. Nice ki Kurân-ı mecidde vâriddir *يا ايها الذين آمنوا كونوا انصارا لله* ol hâk-i asitân-ı refîu'lme-kân ki matla-ı nûr u ihsân ve şâmil-i hâl-i bendegândır rica olunur ki bu fakir ve miskin ve yetim ve düşman arasında müfred ve yalnız kalmış bendelerine rahm-u şefkat idüb be-resme'l, gaza-i fi sebîl'l-lah ve tedmîrî'l-kefereti'l-müşrikîn a'dâü'd-dîn hasbeten lillâh ve resulihi asâkir-i mansûre ve âlât-ı cihad ve mesâlih-i harb bilüb görmüş müdebbir kullarından ihsân olmasına inâyet buyurula ve *وما تفعلوا من خير تجدون عند الله* fe-emmâ delâil-i i'câzda

ve ehâdis-i nebevide vârid olan fezâil-i gazv ve'l-iânet-i aliyye ol halifetü'l-lâhi fi'l-âlemîn hazretlerine rûşen ve mübeyyendir ve şimdiki halde küffâr-ı hâksârlarda ve tamam vilâyet-i Hindustan kâfirlere muhib olan padişahlar da ol âsitân-ı a'lâ kibelinden bu bendelerine resâyil vusûl olduğu meşhûr ve mübeyyendir, ol ecilden sür'atle üzerlerine varmakdan havf ve hazer ederler. İmdi Allahın hürmeti hakkı için olsun ve Muhammed Mustafa sallelâhu aleyhi vesellem hürmeti hakkı için ve ecdâd-ı merhumîn ruhları hakkı için olsun ki bu bende-i üftâdelerine ve bu diyarlarda olan ehl-i islâm ve hüccâc hallerine şefkat ve rahm buyurub îânet ve imdadları ahsen-i vechile ve esra'-i vaktile ihsân buyurula mübâdâ ki küffâr-ı hâksâr ve cümle eâdiyü'd-dîn ol dergâh-ı muallâdan imdad erişmeden ittifakla üzerimize gelip muharebe ile istikdâm edeler ve bundan akdem Ömer ve Hüseyyin kullarımız dergâh-i a'lâ kibeline revâne olunduklarında cemî' Hindistan vilâyetlerinden küffâr-ı hâksârle müttefik olan padişahlara ilm olundu anlar dahi Portakal padişahına elçi gönderüb ol küffâr-ı a'dâi'd-dîn ve fecere-i melâinden îânet istid'â idüb arz eylediler ki Açı padişahı istid'â ve îânet ve imdâd Rum padişahından eylemiştir, bizim dahi Portakal padişahından iltimasımız vardır görelim Açı padişahına Rum padişahından muradı hâsıl olur veya bizim Portokol padişahından hâsıl olur. Lâkin i'tikadımız âyet-i kerime mûktazâsı üzere vâsıkdır ki *ذلك بان الله مولى الذين آمنوا*

وان الكافرين لا مولى لهم bizim itimadımız ve itikadımız Allahın fazlına ve padişah-ı âlem-penâh zill'l-lâh hazretlerinin tesaddukatlarına sâbit ve vâsıkdır ve padişah-ı zill-i ilâh hazretlerinin tasaddukatlarından me'mulât ve mes'ulâtımız hâsıl olması mukarrerdir ve dahi dergâh-ı muallâya arz olunur ki bu diyarla Mekke-i Şerife şerrefehu'l-lâhu tealâ arasında Diva demekle ma'rûf yirmi dört bin ceziredir ol cezirelerin bir ucu Frenk Gûvahsma ve bir ucu Zülümât deryalarına ulaşmıştır ve ol yirmi-dört bin cezireden on iki bin ceziresi ademle meskûn ve on iki bin cezireleri harab

gayr-ı meskûndur ve ol cezâyirin ahâlisi kâffeten Peygamber-i âhiri'z-zaman salallahu-aleyhi vesellem hazretlerinin ümmetlerinden Şâfiî mezheb-i din-i mübîn olduğu vech üzere namâz kılıcı ve oruç tutucu her cezirelerinde cami'ler bina idüb padişah-ı âlem-penâh zill-i ilâh hazretlerinin mübarek ve âli ism-i şeriflerine hutbe okuyub izdiyâd-i ömru devlet-i rüz-efzûnlarına bi'lgüdv ve'l-âsâl Fâtiha-hân fukara ve zuafâ ve mesâkinlerdir ve kuvvet-i yevmiyyeleri bahk olmakla ve kûr-i hindî yemekle ve nârcil ağacından hasıl olan lifden kumbar ipini büküp ol cezirelere uğrayan gemilere satmakla geçinir zuafâ ve mesâkinlerdir ve ol cezirelerin ekserilerinde anber-i hâm bulunur ve bundan akdem ol cezirelerin bir padişahı olup küffâr-ı hâksârle alâ meddü'd-dehr ve'l-asr husûmet ve muhârebe etmekle küffâr-ı hâksâr ol cezirelere dahl edemezlerdi. Şimdiki halde sene dokuzyüz yetmişinci tarihinde küffâr-ı melân-i a'dâi'd-dîn kesretle ol padişah üzerine gidip ve anı zebûn eyleyüb padişah zaif-i hâl olmağla kendu ehl u iyâli ile azimet idüb Mekke-i Şerife gider iken âhir-i mevsim olmakla Muha ve Aden cânibine çıkıp padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin taht-i livâ-i adâletlerinde zelil ve hazîn ve miskîn kalmıştır. El'ân ol cezireler kamusu küffâr-ı hâksârların hükmüne girip yıldan yıla değin ol fukarâ ve zuafâ ve mesâkinden yirmi dört bin kantar kumbar ipin gemilerine alât ve isti'dâd itmek için zülmen ve cebren ahırlar ve dahi cemî' Tahterrih iskelelerinden hacılar ve tâcirler gemileri Mekke-i Şerife şerrefehu'l-lâhu teala cânibine revâne olduklarında cezâyir-i mezkûrenin arasından geçerler ve cezâyir-i mezkûre dahi birbirinden bir ok iki ok atımı mikdarınca dûr olup yirmi dört bin cezire arasından hemen dört yerden gemi geçecek yol vardır bâki cezâyirler arasından gemi geçmeğe yol yoktur. Şimdi ol geçit olacak yerleri kâfirler bekledüp cemî' Tahterrih'den Mekke cânibine sefer eden tacirler ve hacılar gemileri ol geçit üzerine vardıklarında kimini fırsat bulup esir ederler ve her kimi ki fırsatları olmayub ahz edemezler anı irakdan top darbiyle batururlar. Ol gemide olan müslümanların kimileri deryada gark olup ve kimileri derya yüzünde devşirip esir ederler. Sene dokuz yüz yetmiş ikinci tarihinde Lutfi kulları bu cânibe gelip muâvedet ettiklerinde anlar ile Hindustan'ın vilayet-i Gucerat vezirlerinden Çingiz Han gemilerinden صدی demekle ma'rûf ve meşhur azîm ve büyük gemi bu diyardan on altı kantar fülful ve ibrişim ve darçm ve karanfil ve kâfur ve hisalbend ve sâir Tahterrih metâ'larından yüklenip Mekke-i Şerife cânibine müteveccih olduklarında zikr olunan cezirelere vardıklarında üç pâre galyot ve yedi pâre kadırgaya sataşub dört gün ve dört gece küffâr-i hâksârlarla muhârebet eyleyub kâfirler ol gemi ahzına fırsat bulamadıklarım-

da irakdan top darbiyle batırıp ol geminin içinde beş yüz nefer müslüman kimileri deryada gark olurlar ve kimileri kâfirler su yüzünde devşirip esir eylediler. Ve dahi ol dergâh-ı muallâya arz olunur ki Seylan padişahı bir kâfir padişahdır onun vilayetlerinde cevâhir ma'denleri olup gecelerde cevâhir nuru ile evleri rûşen olup çerâğ yandırmağa ihtiyacları yokdur. Ol vilâyet dahi bizim diyarımızdan derya yolundan sekiz günlük mesâfe olup ve ol diyarın ba'zı ahalipleri ehl-i islâm din-i mübini üzere namâz kılıcılarıdır ve annın vilayetlerinde on dört yerde cami'ler bina idüp padişah-ı âlempenâh hazretlerinin mübarek ve âli ism-i şeriflerine hutbe okuyup izdiyâd-ı ömru devletleri için Fatiha okurlar ve Kalikut padişahı dahi Sâmerî demekle ma'rûf ve meşhur bir kâfir padişahdır annın vilayetleri reâyası ekseri müslümanlardır ve annın vilayetinde dahi yirmi dört yerde cami'ler bina idüp anda dahi padişah-ı âlempenâh hazretlerinin mübarek ve âli ism-i şeriflerine hutbe okuyup izdiyâd-ı ömru devletleri için Fatiha-i fâyiha okurlar işbu iki kâfir padişahları dahi vilayetleri birbirine yakındır anlar dahi küffar-ı hâksâr ile meddü'd-dehr ve'l-asr muhârebet ve muhâsemet idüp küffar-ı haksâr anların vilayetlerine dahl edemezler. Çünkü Lutfi kulları bu canibe vüsûl bulduklarının Seylan ve Kalikut padişahlarına haber olundukda anlar bu canibe elçiler gönderüb arz eylediler ki biz Padişah-ı âlem-penâh-ı zilli-ilâh hazretlerinin hizmetkârlarından olup ahd u misakları olundu kim inşallahü'l-aliyyi'l-alâ Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin mübarek donanmay-ı hümâyûnları bu diyarlara ubûr bulduklarında kenduları imana gelip şehâdet getireler ve kendu vilayetlerinde olan küffâr reayâları dahi cemian imana getirip din-i bâtıldan din-i hakka doğru yola giderler. İnşallahü'l-aliyyi Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin ulyâ himmetleriyle Maşrıktan Mağrıba değin cümle küffâr âsârları mahv olup İslâm dinine girerler ve dahi marûz olunur ki nice cevâhir ve altun ve gümüş maadinleri bî-hesab bulunur. Bunca zamandan beru küffâr-ı hâksârlara nasib olmuştu inşallahü'l-kadîr anlar dahi Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin asâkir-i mücahidîn ve guzzât-ı muvahhidîn kullarına nasib ve kısmet olacaktır ve dahi ol dergâh-ı muallâya ricay-ı vâsikımız oldur ki bu bendelerini sâir padişahlar a'dâdından saymayub kendu kullarından diyar-ı Mısır Beylerbeyisi veyahut Yemen Beylerbeyisi veya Cidde ve Aden Beyleri kulları a'dâdından Padişah-ı âlem-penâh-ı zill-ı ilâh hazretlerinin etraf vilayetlerinde sadaka yiyen garib ve miskin ve hazin kulları a'dâdından ma'dûd buyuralar ve dahi ol dergâh-ı muallâdan istid'a olunur ki bizim ricamız ol dergâh-ı muallâdan kat' olmayıp bunca hacılara ve zuafâ ve mesâkine kâfirlerden olan hayf ve gadr hâtır-ı âtır-ı cihan-muhite takdir itdürüb rahm ve şefkat-ı Hüsrevâneleri bu fukaranın haline zuhûr

bulup Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin gayet-i tasaddukatlarından be-
resmi'l-gazâ ve'l cihad-ı fi-sebilil-lâh âlât-ı cihad ve esliha-i gazâ ve im-
dad-ı asâkir-i mansure kemâ hüvel-maksûd ve'l me'mûl من اعانتكم العاليه
inâyet rica olunması babında ihsân buyurular ان الله لا يضيع اجر المحسنين
Ve eger ol dergâh-ı muallâ ki melce-i zuafâ ve gurebâ ve mesned-i erbâb-ı hâ-
câtdır bu bende-i kemterînlerine rahm ve şefkat idüp donanmay-ı hümâyun-
ları asâkir ve âlât ve yarak inâyet ve ihsan olunursa İnşallahül-kadîrül-
muktedir din-i mübîn uğruna ve Allah yoluna gazâ idüb Padişah-ı âlem-
penâh hazretlerinin mübarek ve ulyâ himmetleri ile küffâr-ı hâksârların
âsârların bu diyardan ve cemî' Tahterrih'den mahv etmeğe bu bendeleri
zâmin ve kefilidir. Şöyle ki ol dergâh-ı muallâdan bu bendelerinin muradâtı
hasıl olmayub gaza-i fi-sebilillah uğruna asâkir ve âlât ve yarak inâyet olun-
maz ise sonra bu bendelerinin haline ve cemî' Tahterrih'de olan ehl-i İslâm
ve huccâca kâffeten teessüf olunmak mukarrerdir. Ve huccâc yolları kâfir-
lerden makfûl olub cemî' Müslimanlara hayf olacaktır. Amma bizim ricamız
Padişah-ı âlem-penâh zillullah-ı fi'l-âlemîn hazretlerinin eltâf-ı âmmelerine
vâsıkdır ve her kim ki ol dergâh-ı muallâyâ iltica etmiş ise ricası hâib olmamış-
tır bu diyarın ve Hindustan padişahları bilkülliyye Portukal'dan imdad ve
iânet temennâ eylediler ve bizim murad ve gayet-i temennâmız ol dergâh-ı
muallâdan râfi' ve mufavvez olmuştur zira ki kendu canımız ve cehdimiz
ve mahlûmız gaza-i fi-sebilillah yoluna koyub ümidimiz budur ki gazâ silâh-
ları sâyesinde hadis-i Nebevî muktazasınca ki الجنة تحت ظلال السيوف mute-
zellil ve âsude-hâl olmaktır ve rûz-i kıyametde يوم الوقوف بين يدي وسلم
ol Padişah-ı âlem-penâh ol الله تعالى تحت لواء سيدنا محمد رسول الله صلى الله عليه
hazretlerinin taht-ı ikdâmlarında mücâhidîn zümrelerinde haşr olmak nasibi-
miz ola وهو الموفق والمعين Ve dahi ol dergâ-ı muallâdan rica olunur ki bac-
leşka ve havayî ve şâika toplardan hisâr dövmek için ihsân buyurula ve di-
yar-ı Mısır Beylerbeyisi ve Yemen Beylerbeyisi ve Cidde ve Aden Beyleri
kullarına ferman-ı cihan-mutâ'-ı vâcibü'l-inkıyâd ve'l-ittibâ' sâdir oluna ki
her gâh bu cânibden dergâh-ı a'lâ kibeline adamlarımız irsâl olunduklarında
yollarda ta'vîk ve ta'til ettirmeyub esra' vechile dergâh-ı a'lâ kibeline re-
vâne oluna ve her mevsimde ol nevâhîden bu bendeleri için at ve nuhas ve
yarak alındıkda bu diyara getirmek hususuna mâni' olup te'hir olunmaya
ki ol cevânibden dahi ahbâr-ı bekâ-ı devâm-ı devlet-i rûz-efzûnlarını işidüb
mesrûrül-hatır ve tayyibül-meâsir olmaktadır. Zira ki vallâhilazîm işbu Açı
dahi Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin köylerinden bir köydür, bu bende-
leri dahi hizmetkârlarından bir hizmetkârım. Egerçi kemâl-i eltâfa gayetle

kelâm-ı tavîl ile tasdî-i evkat-ı şerifleri olundu ise lakin Lutfi kulları cemî' ahvâlimize ve ef'âlimize ve gaza uğruna cedd u cehdimize padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin hidemât-i şeriflerine i'tikadımıza ve ihlâsımıza şâhid ve vâkıfdir ve dahi ma'rûz olunur ki ol cânib-i kamme-i kubbe-i Hidra'dan Lutfi kulları bu diyara irsâl olundukda ahsen zamanda **كالمن والسلوى ومايده** Hazret-i İsa gibi nâzil olub cânımıza canbahş ve ruhumuza râhet resân olmuştur. Yine ol mevsimde cemî' hidemât ve mesâlihlerin her ne ise evvelâ ve âhîrâ vech-i maksûd üzere görüp ve bizim ademlerimizle Rahmetü'l-yekîn demekle ma'rûf gemimize binüb üç gün ve üç gece nice bâzîrgânlar gemileri ile sefer eylediklerinde gemileri sulanub ma'raz-ı helâke mütevecih olmuş iken hazret-i Rabbi'l-erbâb ve müsebbibü'l-esbâb eltâf-ı rahmetinden ve Muhammed Mustafa Salevatü'llah vesellem aleyh a'tâf-ı kereminden ol demde Lutfi kullarına uyku hâil olup vâkıada görür kim ol Padişah-ı âlem-penâh zillü'llah-ı fi'l-âlemîn hazretleri ol gemide bulunup Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin ferman-ı hümâyûnları Vezir-i a'zam hazretlerine olur kim bu gemiyi kendü âdemleriyle çıktığı yere râci' eyleyin. Ol demde Lutfi kulları uykudan uyanub kâdir-i kün fe yekûn kendü kemal-i kudretinden karşıdan ruzgar esip yine selâmet üzere bu cânibe muâvedet eylediler. **انه على ما يشاء** işbu hâl dahi Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin kerâmât ve velâyât-larındandır kim bunca gemiler arasından iki ruzgar peyda olup Lutfi kulları olduğu gemiye dönmek ruzgârın ihsan olundu ve bâzîrgân gemilerine gitmek ruzgârı inâyet kıldırı **نحمدالله على نعماته** Ve dahi sâbıka diyar-ı Gucerat vilayetleri vezirlerinden Karamanhoğlu Abdurrahman kulları yarar ve kârgüzar ve sâir hidemâta sezâvâr bendeleridir ve Lutfi kulları i'tâb-ı aliyyeden bu diyara irsâl olundukda Cidde benderine geldiklerinde bu cânibe gelmek için gemi bulmamağla hayran ve mütefekkir olduklarında zikr olunan Abdurrahman kulları Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin emr-i âliyelerine ta'zîm ve tekrîm idüb kendü malından bi-gayr-ı hisab harc eyleyub bir gemisini Lutfi kulları ve cemaatlarını bu cânibe ulaştırmağa irsâl eyledi ve dâimü'l-evkâtda Padişah-ı âlem-penâh hazretlerinin hidemât-ı şeriflerinden tak-sîrât eylemeyub cân u gönül ile hâdım-ı i'tâb-ı âliyelerdendir, öyle olsa ol dergâh-ı muallâdan rica olunur ki Abdurrahman bendelerine Cidde-i ma'mûre sancağın inâyet ve erzanî buyurulmasına inâyet buyurula. Bâki ferman Ulu'l-emre mufevvazdır. Ve dahi Lutfi kulları ve cemââtları ferman-ı hümâyûn müteallik olduğu vech üzere şolki kemâl-i emânet ve istikamet ve hüsn-i ihâle-i hidmet ve ubudiyet getirmek hususunda bi-vus'il-tâkat ve'l kudret

ve kadri'l-istitâati ve'l mekneti müra'ât-ı sülûk-i sebîl-i sedâd ve nâyet-i tarik-i cedd u ecdâd idüb kemâ yelik ve yenbağî meşhurü'l-mesâi vâki' olup ve bu diyarın ahâlisini kâffeten müşârünileyh bendelerinin hüsn-i sîret ve ahlak-ı pesendîdeleri müstağrak-ı hadî-i kemâlde şükran gösterdikleri ile Padîşah-ı âlem-penâh hazretlerinin her vechile mezkûrü'l-mefâhir ve meşhûrü'l-meâsir bendelerinden olmağın biz dahi kemâ hüve'l-maksûd razı ve hoşnûd olmuşuzdur. Öyle olsa âtîfet-i şâmîle-i şahâne ve rahmet-i kâmile-i hüsevâneleri cânibine dergâh-ı a'lâ kibeline revâne olundu. Mercûdur ki inâyet-i âliyeleri ile manzûr ve himayât-i seniyyeleri ile mesrûr kılınıp dergâh-ı âlem-medârdan müyesserü'l-murâd ve mecburü'l-fuâd kılınması erzânî buyurular ki istihkak-ı temâm ve liyâkat-ı mâlâ-keâm ile mustahak ve lâyük bendeleridir inşallahü'l-aliyyi murâd olunur ki mezkûr bendelerini yine bu cânibe irsâl olunması babında inâyet buyurula, zira ki tamam vilayeti-mizin ahvâline ve sâir Hindustan diyarının ahvâline kimini nazar ile görmek ile ve kimini hikâyâtdan işitmekle vâkıf ve mâhir olmuş bendeleridir ve dahi rica olunur ki bu cânibe irsâl olunan kullarına sipariş idüb ki bu diyara geldiklerinde bizim itaatımızda olup bize muhâlefet eylemeyeler ve sekiz nefer topçu ki ol dergâh-ı muallâdan bu bendelerine ihsân olundu idi cemîâ sıhhat ve selâmet üzere bu cânibe vâsıl olup onların makamı bizim yanımızda cevâhir dağlarından azîm ve mu'teberdir ve ol dergâh-ı muallâdan birkaç adet at kâmilü't-ta'lim ve hisar ve kadirga yapıcılardan istid'a olunur, inâyet buyurula. Elân ol âsitane-i a'lâ kabiline yüz sürmek için kendu kullarımız Hüseyin el Muhâtab berûtbet peymâyî-ı ma'refe gönderildi. Lâ cerem ber mûcib-i ihyây-ı ulûm-ı kavânîn-i nasafet ve icrây-ı kavâid-i âyin-re'fet hurşid-i tâbân-ı inâyetleri meşârik-ı izzet u iclâldan tâli' ola. Hemîşe kıyâm-ı hiyâm-ı saltanat ve devâm-ı memleket pâyende bâd bi-rabbi'l-ibâd. Tahrîren fî evâsit-ı şehr-i Cemâzi's-sâni sene selâse ve sebîn ve tisa mi'e.

AÇI PADİŞAHININ YUKARIDAKİ MEKTUBUNA OSMANLI PADİŞAHI II. SULTAN SELİM'İN GÖNDERDİĞİ CEVABÎ MEKTUBUN METNİ:¹

Mühimme Defteri No. 7, s. 90-93, Sıra No. 244

Açı Padîşahına yazılan nâme-i Hümâyûnun suretidir.

Sernamesi merhum Koca Nişancı Beyin inşasıdır.

Vâlâ-cenâb, saltanat-meâb, hilâfet-intisab, rif'at-menâb, izzet-nisâb devlet-cenâb, saltanat-şîâr, ma'delet-âsâr, mâlik-i rıkâbü'l-ümem, sâlik-i

¹ Bak ek No. 4-5-6-7

ekâdıl-himem, muğîsü'l-enâm, nâsıb-ı livâi'l-islâm, sâhib-i lutf ve'n-nevâl, melikü'l-hısâl, melikü'l-fiâl, râfi'-i elviyetü'l-ızz ve'l-celâl, min'es-semek-i ile-ssemâk nâsıb-ı râyâtü'l-adâlet alâ muhaddebi felekü'l-eflâk, el-fâyiz bi'l-bürce'l-muallâ min kıldâmi's-şeriatî'l-âli, hülâsa-i nev'-i insani'l-müstâin [El-müsteğnî] zâtuhu ane't-tavsîf ve'l-beyân, el-muhtass bil-lutfi'l-Cell min hazret-i meliki'd-deyyân, padişah-ı sââdet-destgâh, zıllu'l-Lâh-ı ma'delet-nigâh, muînü'd-dîni'l-mübîn, nizâmü'l-ümem Alâuddin Şah ca'ale sirrehu evtâd-ı devletihî râsiha ve atvâr-i izzetihî sâmiye-i şâmiha teslimât-ı vâfiyât-ı gevher-nisâr ve tehiyyât-ı sâmiyât-ı mahabbet-şîâr ki mahz-ı inâyât-ı aliyye ve fart-ı himâyât-ı seniyyeden fâyiz münbais olur kavâfil-i tehâyâ ve merâhil-i senâyâ ile huzur-ı mev-fûru'l-hubûrlarına iblâğ ve ihdâ kılınur zamîr-i münîrlerine nazîr ve hatır-ı âtır-ı müşteri-te'sîrlerine inhâ ve ifhâm olunur ki hâliyâ atabe-i aliyye-i saadet-medâr ve südde-i seniyye-i gerdûn-iktidarımız ki melâz-ı selâtın-ı kâmkâr ve melce'-i havâkîn-i âli-mikdardır nâme-i şerifiniz vârid olup küdvetü'l-halâs [havâs] ve'l-mukarribîn veziriniz olan Hüseyin dâme mecduhu vasıtası ile nâme-i şerifiniz vârid olup mazmûn-ı hikmet-makrununda leyl u nihar ol canibde olan küffâr-ı hâksâr ile gazâ ve kâr-zâr olub düşman arasında kâr zâr olup düşman arasında yalnız kalıp her tarafından a'da-yı bed-rây hü-cûm üzere dir deyû âlât-ı cihâd ile asâkir-i nusrat-mu'tâdımızdan harb-u kitâl ve ceng u cidâl görmüş kullarımız taleb ve istiânnet olunup ve ol diyarda yirmi dört bin cezire olup padişahlarının üzerine hayli kâfir gelüb ittifak hezimet vâki' olup ol cezireleri kâfir alıp içinde olan cümle müslümanlar dahi küffâra giriftâr ve padişahları elân memalik-i mahrusamızda [mızda] karar üzere olup ve zikr olunan cezirelerin dördünden Mekke-i Mükerrmeye sefer eden tüccar ve hüccac gemileri ol geçide vardıklarında kimini fırsat bulup esir edip fırsat bulamadıklarını irakdan top ile urup gemilerin batırıp Müslümanları deryâya gark ederler ve vilayetiniz kurbunda Seylan ve Kalikut demekle ma'rûf iki kâfir padişahı olup raiyyetlerinin ekseri Müslüman olup daima küffâr ile muhârebeden hâli olmayıp mukaddemâ südde-i saâdetimiz kullarından Lutfi zîde kadruhunun ol cânibe vusûl bulduğuna muttali' olduklarında atabe-i aliyyemize arz-ı ubudiyyet ve ihlâs ve ahd u misâk edip bu taraftan donanmay-ı hümâyûnumuz varacak olursa kenduları ve kâfir reâyâları cümle imâna gelip b'inâyeti'l-meliki'l-cevâd niyyet-i gazâ ve cihâd ve feth-i vilâyet ve bilâd edeceklerini' i'lâm edip ve Bacileşka ve Şâika ve Havaî toplardan hisar dövmek için taleb olunup ve elçiniz hususunda ve at ve yarak ve nuhas alındıkda ol diyara varmağa mâni' olmamak için Mı-

sır ve Yemen Beylerbeyilerine ve Cidde ve Aden Beylerine emr-i şerifimiz gönderilmesini ve hisar ve kadirga bennâlarından taleb olunup ve bunlardan gayrı her ne dahi taktir ve tahrir olunmuş ise pâye-i serîr-i saâdet-mesîr-i hüsvânemize arz olunup ilm-i şerîf-i âlem-şümûl-i hidivânemiz muhît ve şâmil olmuştur. Öyle olsa havâkîn-i izâm ve selâtîn-i âlî-makamm iltimas ve istidaları heyyiz-i kabulde vâki' olmak âdet-i hasene-i şahân-ı evreng-nişîn ve kaide-i müstahsene-i padişahân-ı adâlet-âyîn olduğundan ma'dâ hıfz ve himâyet-i din-i mübin ve zabt u sıyânet'i şer'-i hazret-i Seyyidü'l-mürselîn aleyhi efdalu's-salavât vesselâm babında vâki' olan hususâtın tedarik ve ikmalî emrinde sarf-ı makdûr ve bezl-i menşûr etmek ehemmi-i vâcibât ve etemm-i ma'rızâtdan olmağın memâlik-i mahrûsamızdan Mısır-ı Kahire tevâbiinden bender-i Süveys'den onbeş pare kadirga ve iki pare barça dergâh-ı muallâm topcularından topcubaşı ile yedi nefer topcu ve Mısır kullarından kifâyet mikdarı asker-i nusret-eser t'ayin olunup ve kal'alar için kifâyet mikdarı top ve tüfenk ve sâir edevât-ı harb ve ceng verilmek emrim olup ve ta'yin ve irsâl olunacak asâkir-i fevz-meâsire sâbika İskenderiye Kapudanı olup Sancağa mutasarrıf olan iftihârü'l-ümerâi'l-kirâm muhtarü'l-küberâi'l-fihâm zevî'l-kadr ve'l-ihtirâm el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-allâm Kurd oğlu Hızır dâme uluvvuhu serdâr ta'yin olunup inâyet-i Hakk-ı cell u alâya tevekkül-i tâm ve mu'cizât-ı kesîrü'l-berekât hazret-i seyyidü'l-ebrâr aleyhi's-salavâta tevessül-i mâlâ-keîâm kılınıp küffâr-ı hâksâr-ı duzah-karâr ile cihâd-ı fî-sebîli'l-Lah için savb-ı savâb-nümâyâ irsâl olunup müşârünileyhe şöyle emrim olmuştur ki inşallahu Taâla size varıp mülâki oldukda eğer feth u teshiri lâzım olan kal'alardır ve eger sâir küffâr-ı hâksârın haklarından gelmektir siz vech ve münasip gördüğünüz üzere din bâbında ve devlet-i hümâyûnumuza müteallik olan umûrdan bezl-i makdûr eyleyub eger müşârünileyh ve eger sâir koşulan topcu ve asker halkının sağır ve kebîri aslâ size muhâlefet etmeyip her ne yüzden vech ve münasip görürseniz tâbi' olup hizmetde olalar. Anm gibi muhâlefet edenlerin müşârünileyh ma'rifeti ile haklarından gelesiz ve irsâl olunan askerinin bir yıllık mevacibleri verilmiştir. Gerektir ki siz dahi din babında ve devlet-i hümâyûnumuza müteallik olan umûrda bezl-i makdûr eyleyip küffâr-ı hâksârın eğer kal'aların feth etmekte eger ehl-i islâm üzerlerinden şerr u sevrlerini def' etmekte sa'y u ikdâm eyleyip inâyet-i hak celle ve alâ ile ol diyarı televvüsât-ı küfrden tathîr ve pâk eylesesiz ki eyyâm-ı ma'delet-encâm -ı hüsvânemizde ol diyarın ehl-i islâmı dahi âsûde-hâl olup ferâğ-ı bâl ile kâr u kisblerine meşgul olalar. İnşallah murâd üzere eger kal'a ahvâli eger memleket hıfzı görülüp zimâm-ı maslâhat oldukda irsâl olunan topculara icâzet veresiz ve sâir ahvâl ve etvâr

her neye müncer olursa müşârünileyh Mustafa Çavuş ile i'lâm eylesesiz. Sonra anda olan asker hakkında ferman-ı şerifim ne vechile sâdır olursa mücibi ile amel eylesesiz ve nâme-i şerifiniz vürûdu esnasında takdir-i hazret-i mukadderü'l-âmâl ile azze şânehu cenab-ı mağferet-penâh ve rahmet-nisâb merhum ve mağfurun leh babamız Sultan Süleyman Şah-ı kuds-âşiyân enârellahu burhânehu asâkir-i mansûre-i müslimîn ve leşker-i deryâ-şîâr-ı muvahhidîn ile küffâr-i hâksâr-ı hezimet-âsâr ile cihâd-ı fî-sebilillah için gazay-ı garrây-ı nusrat-intimâya azîmet etmişlerdi, hudud-i nâ-ma'dûd-ı frengistandan küdve-i erbâb-ı dalâl olan ikbâl-i frengden Nemçe Kıraklı olan mel'ûn-ı dalâlet-makrûnun a'zam-ı husûn-ı metânet-makrûnundan kal'a-i mansûre-i Sigetvar'ın fethine azîmet etmişlerdi. Bi-inâyetillahi'l-müheymeni'l-fettâh leşker-i islâm-i nusrat-peyâm ile ol husn-ı hasnî feth eyleyip memâlik-i vasîa-i frengistandan bî-nihâye memleketler ve kal'alar alındıktan sonra vücud-i mevdûd-i şehâdet-vürudları dâr-ı fenâdan âlem-i bekâya irtihal eylediler *الحكم لله والواحد القهار* Lâ cerem avn u inâyet-i ilâhî ve savn u sıyânet-i nâ mütenâhî birle serîr-i saâdet ve ikbal-i zât-i aliyemiz ile müstes'ad olup inşallahu'l-eazzü'l-ekrem hâtır-ı âtır-ı cihan-bânî ve niyyât-ı amîmü'l-berekât-i giti-satanî dâimâ küffâr-ı hâksâr ile cihâd ve gazadan halî olmamak üzere mukavvîdir. Çünkü ol câniblerden dahi kefere-i fecerenin *خذلهم الله تعالى* ahvâl-i dalâlet-meâlleri nâme-i dürer-bârmızda şerh ve tafsîl olunduğu üzere Açı'ye beher hâl ihvân-ı sadâkat-nişâne merâsim-i muâvenet u meded-gârî ve levâzim-i muzâheret destyârîde âsâr-ı ikdâm ve ihtimâm mebzûl ve mecbûl kalmur. Hak subhanehu ve taâlânın izz u cell âsitâne-i ikbâl-âşiyânemiz kibeline vufûr-i imdâd-ı aliyeleri derece-i tafsîl u şumârdan mütecâvizdir. İnşallahu'l-eazzü'l-ekrem ol câniblerde dahi memâlik-i islâmiyyeye dahi müstevlî olan a'dây-ı din-i mübîn ve düşmenân-ı âyîn-i seyyidü'l-mürselîn aleyhi's-salâtu ve's-selâmnı def'-i mazarrat ve dalâletleri için asâkir-i cerrâr-ı nusrat-şîârımızdan daimâ ol cânibe irsâl olunur. Bu zamanda kaide-i müstemirreniz üzerine me'mûldur ki ol diyarın ahvâl ve mace-rası mufassal meşrûh atebe-i âlem-penâhımız cânibine inbâ olunmaktan hâli olunmaya ve müşârünileyh veziriniz gönderilmek için bahâr[ın] ihzâr olunmuş idi. Barçalar irsâl olundu, tahmîl olunup gönderile ve gelen elçiniz dahi şol ki şerâyit-i resâletdir kemâl-i âdâb ile edâ edip hüsn-i icâzetimize mukarin olup irsâl olunmuştur.

SULTAN II. SELİM TARAFINDAN, AÇI PADİŞAHINA YARDIM
GÖTÜRMEŞİ İÇİN KURD OĞLU HIZIR REİS'E VERİLEN
NİŞAN-I HÜMÂYÜN.

Mühimme Defteri No. 7, s. 86, sıra No. 233

Elçi ile bile irsâl olunan mezbûr
Mustafa Çavuşa verildi, fi 17
Rebiulevvel 975.

Nişan-ı Hümâyûn hükmü oldur ki hâliyâ Açı Padişahı olan cenâb-ı emâret-meâb Sultan Alâuddin dâmet maâlihi âsitâne-i saadetime mektup ve adam gönderip ol cevânibde ba'zı ehl-i islâm üzerine Portakal keferesi müstevlî olup ve kendu vilayetine dahi dahl ve tecâvüz üzere olup ol cevânibde olan ehl-i islâmın muâveneti için atabe-i ulyâmdan bir mikdar gemiler ve yarak ve asker rica etmeğin salâtın-i âli-mikdarın istid'a ve iltimasları hîz-i kabulde vâki' olmak âdet-i hasene-i havâkîn-i evreng-nişîn olmağın ol cevânibde olan ehl-i islâmın hususlarında mezîd merhamet-i hürevânem zuhûra gelip küffâr-ı hâksârın def'u ref'leri için bender-i Süveys'den onbeş pâre kadırğa ile iki pâre barça ve sâir levâzımı vermek emr edip zikr olunan gemilere ve asâkir-i zafer-rehbere bir serdâr-ı âli-mikdar-ı azîmü'l-iktidâr lâzım olup öyle olsa bundan akdam mahrusa-i Mısır İskenderiyye'sinde sancakları ile kapudanı olan iftiharü'l-ümerâi'l-kirâm Kurd oğlu Hızır dâme izzehunun vufûr-i ferâset ve kiyâset ve fart-ı şecâat ve şahâmet[ine] i'timad-ı hümâyûnum olmağın irsâl olunacak merâkib-i kevâkib-şumâr ve asâkir-i nusrat-şîâra mumâileyhi serdar ve kapudan nasb edip bu nişan-ı hümâyûn-ı saâdet-makrûnu verdim ve buyurdum ki fermân-ı celîlü'l-kadrim üzere ta'yin olunan gemiler ve asker ile müşârün ileyh taraflarına teveccüh eyleyip inâyet-i Hak celle ve alâ ile inşallah varub müşârünileyhe mülâkı olunca eger gemileri eger askeri hüsn-i tedârik ile hıfz eyleyub varub mumâileyhe vüsûl buldukda eger küffâr-ı hâksârın def' ve ref'inde eger teshiri lâzım olan kal'aların istihlâsında müşârünileyh Açı Padişahı vech ve münâsip gördüğü üzere hizmet ve yoldaşlıkda bulunup müşârünileyhin sözüne muhâlefet etmeye ve bile koşulan eger dergâh-ı muallâm kullarından ve mahrusa-i Mısır kullarından ve sâir asker halkı ve gemi mürettebâtları ve sâir halkı ve bilcümle asâkir-i mansûrenin vazî'u refîi ve sağır u kebîri müşârünileyhi kendulara serdar bilub sözüne aslâ muhâlefet ve emrine muânedet etmekten hazer eyleyeler. Her kim inad ve muhâlefet ederler ise mecâl vermeyip hakından gele ki sâirlerine mucib-i ibret vâki' ola.

Açı padişahının diğer rıcaları yerine getirilmek için ve hiç bir güçlük çıkarılmaması hakkında Yemen ve Mısır Beylerbeyilerine, Rodos, Cidde ve Aden Beylerine ve Mekke Şerifine gönderilen hükümlerin metinleri:

Mühimme Defteri No. 7. s. 89, sıra No. 237

Yemen Beylerbeyine hüküm ki cenâb-ı emâret-meâb Açı padişahı tarafından südde-i saadetime elçi gelip geru ol canibe gönderilmiştir. Mumâileyh elçi at ve yarak ve nuhas alıp gitmeli oldukta kimesne mâni' olmamak için emr-i şerifimi talep eylediği ecilden buyurdum ki müşarunileyhin elçileri varup vusul buldukta müşarunileyh için at ve yarak ve nuhas aldıklarında mâni' olmayıp ve alınan esbaplarına nevlerden kimesneye hazer ettirmiyessin, emin ve sâlim mürurlarında ve bilcümle eger berudan gittiklerinde eger andan geldiklerinde hilaf-ı şer' ve kanun kenduya ve esbab ve adamlarına dahl ettirmiyessin; her ahvallerinde muâvenet edesin.

Bir sureti Cidde Beyine
vech-i meşru' üzere

Bir sureti Aden
Beyine

Mühimme Defteri No. 7, s. 89, Sıra No. 238

Mısır Beylerbeyine hüküm ki Açı padişahı tarafından südde-i saâdetime gelen elçileri mumâileyh tarafından bazı kimesneler talep edip evvel dülger ve demirci ve kalkancı ve nakkâş ve gayrı sanat ehlinden talep ettikleri kimesneler defter olunup sana gönderilmiştir. Buyurdum ki vusul buldukta ol defterde mastûr olan ehl-i sanayi'dan eger ulufe tasarruf edenlerdir ve eger ulufesizlerdir ta'yin olunanları zıkr olunan elçilere koşup bile gönderesin.

Mühimme Defteri No. 7, s. 89, Sıra No. 239

Mısır Beylerbeyine hüküm ki hâliyâ Açı padişahı tarafına irsâl olunan kadirga ile Mısır kullarından her kim ki irâdetiyle gitmek isteyenlere icâzet vermek emredip buyurdum ki anun gibi gitmek isteyenlere mâni' olmayıp murad edenlere icâzet verip gönderesin ve gidenler ihtiyarları ile evlerine birer miktar harchık verirlerse mâni' olmayasın.

Mühimme Defteri No. 7, s. 89, Sıra No. 240

Rodos Beyine hüküm ki hâlâ südde-i saâdetime gelen Açı padişahı elçisine hüsn-i icâzetime mukârin olup kadirga ile Mısır cambine irsâl olunmuştur. Buyurdum ki ferman-ı şerifim ile müşârunileyh elçi sana varıp vusul buldukta eğlendirmeyip bizzat alıp yanında olan kadirgalar ile emin ve sâlim Mısır'a ulaştırasın ve Mısır'a varıp dahil olduktan sonra binip gittiği kadirgayı alıp atebe-i ulyama gönderesin.

Mühimme Defteri No. 7, s. 90, Sıra No. 242

Bu dahi elçi ile bile giden Mustafa çavuşa verildi.

Mekke-i mükerreme Şerifine hüküm ki hâliyâ Açı padişahının südde-i saâdetime gelen adamları geri icâzet-i şerifimle ol canibe gönderilmiştir ve kılavuz lazım oldukça vermek babında hükmü-i hümayunum talep etmeğin gerektiği ki hüküm-i şerifim ile varıp vusul bulduklarında anun gibi suları ve eger zahireleri ve kılavuz babında gereği gibi muâvenet ve muzaheret olup emin ve salim irsâl etmek envâ'-i mesâi-i cemile zuhur ide ve müşârunileyh için at aldıklarında dahi kimesne mâni' olmaya.

Mühimme Defteri No. 7, s. 90, Sıra No. 243

Mısır Beylerbeyine hüküm ki hâliyâ Açı padişahından gelen elçiye icâzet verilip gönderilmiştir. Buyurdum ki varıp İskenderiye'ye vusul buldukta iskelede vesâir yerde kenduya ve adamlarına ve mahsus esbablarına eminden ve gayriden kimesneye dahl ettirmeyesin.

Mühimme Defteri No. 7, s. 177, sıra No 474.

Mısır Beylerbeyine hüküm ki hâliyâ südde-i saâdetimden Açı padişahına irsâl olunacak gemilerle bile gönderilen südde-i saâdetimden irsâl olunan reisler gidecek gemiler kendülere verilmek rica idüp buyurdum ki vusul buldukda göresin anun gibi anda olan reislerden gemi kullanmak babında bunlar evlâ olup yararlar ise gönderilen gemilere yarar olanları reis tayin eylesin gemi kullanmağa kâdir ola.

Mühimme Defteri No. 7, s. 182, sıra No. 491.

Kapudana hüküm ki hâlâ emr-i şerifle Açı padişahına gönderilen reisler vesâir nefer hizmetlerini edâ idüp geldiklerinde kemâ kân ulufeleri mukarrar olup verilmesi emr idüp buyurdum ki emrim üzere müşârünileyhe gönderilen reisler ve gayrılar varub kasurları olmayub hizmet ettiklerine mumaileyhten asker götürdüklerinde mütasarrıf oldukları ülufelerine tasarruf ettiresin.

YEMEN'DE ÇIKAN İSYAN YÜZÜNDEN, PORTEKİZLİLERE KARŞI
AÇI PADIŞAHINA GÖNDERİLECEK DONANMANIN TEHİRİNE
DAİR AÇI ELÇİSİNE GÖNDERİLEN HÜKÜM:

Mühimme Defteri No. 7, s. 255, sıra No. 708.

Mustafa çavuşa verildi
22 Recep

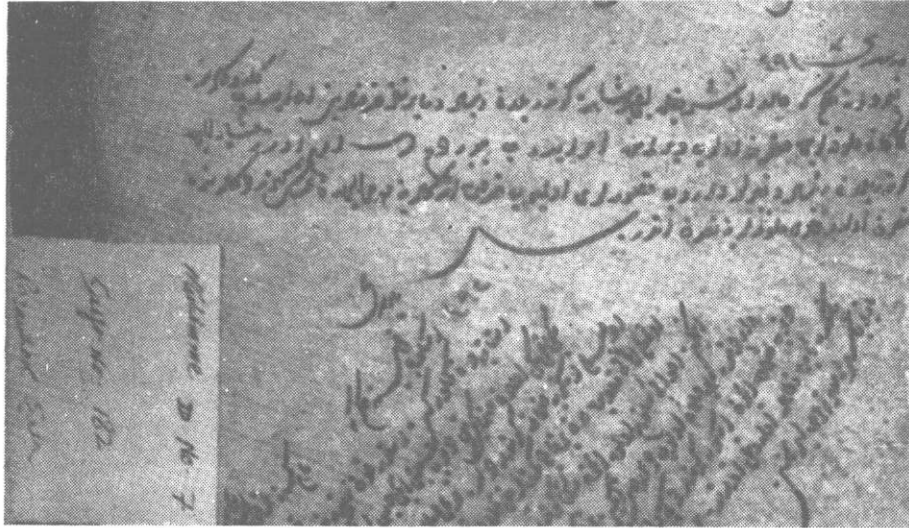
yazılış tarihi
15 Recep 975 (15-1-1568)

Açı padişahının elçisi Hüseyin'e hüküm ki hâliyâ Yemen canibinde fitne zuhur edip def' ve ref'leri ehemmi mühimmatdan olmağın vilayet-i Hind'e irsâl olunacak donanma-i hümayun bu sene tehir olunmuştur. Buyurdum ki inşaallah-i teâlâ inâyet-i hakk Celle ve alâ ile ol canibin fitne ve fesâdı def' ve ref' olduktan sonra zikr olunan donanma-i hümayun muâhede olduğu üzere müretteb ve mükemmel bî-kusur irsâl ve isâl olunur.

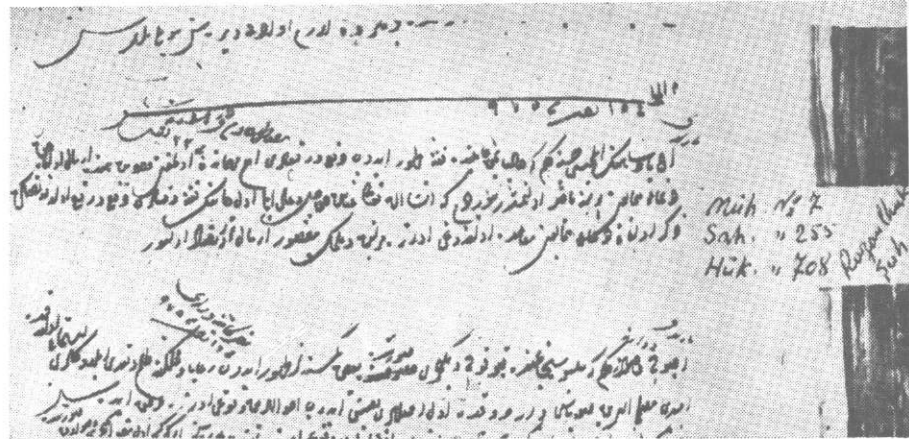
بی بیست و نه روز در آن ماه بود
در روز بیست و نه روز در آن ماه بود
ماکتب قرآن در آن ماه که در آن ماه
مکتب انعام در آن ماه که در آن ماه
مالکیت انعام در آن ماه که در آن ماه
مالکیت انعام در آن ماه که در آن ماه
مالکیت انعام در آن ماه که در آن ماه
مالکیت انعام در آن ماه که در آن ماه
مالکیت انعام در آن ماه که در آن ماه
مالکیت انعام در آن ماه که در آن ماه

Ek No 10

Ek No 11

Ek No 12

Ek No 13

علی بن ابی طالب حضرت باب مصطفیٰ یک کرمی و امیر المومنین کلاس براسیم
 یک دسار آمد آن حدود و جواب ازین سبب عرض نمودند که در شرح
 صید یک میر یک نام در قری و نواحی مری از قتل مردم و غارت
 اموال سایر فساد بکندی نمود که شرح آن درین مقدمه خلاصی کند مگر بجز
 آراجه اکانه نوشته بخدمت فرستادند و شرح آن در کلاک این مکات
 شنبه بخدمت رضای شریف حضرت شاه صادر شده باشد زیرا که
 شاه عالی شان ایشان از تقصیر عهد و احداث فتنه عاری و برست
 توقع از حکام خلاق آن بجا نمانست که تقصیر بکدام جایون اعلام
 بخشند و از عهد و سابقه بر روی آورده نوعی فرمایند که حق در مرکز
 قرار یابد بفرموده احد از طرفین ظلم و تعدی نرود و هر چند این مصلحت
 برین سرحد چنان فرستاده اند که نسبت بخدمت عالی مقام حضرت شاه
 که اطاعت و انقیاد بسته و در کاری موافق امر شریف و قانون شریف
 حضرت پادشاه عالم نپاست یکی از جمله کاران باشد و حال تصفی آن
 بود که این قضیه را بپایه بر جایون حروفی از و لکن چون مخلص شود
 نمایان طریق حکایات و مراسلات مستخرج گشته بلامان ایشان اعلام
 نمودن نوعی از نجاب و تمکاد و دانست محبوب بر چو پیش فرستاد
 موافق بر سرور و از شرح نمایان بر آن که ذات عظیم انشا الله تعالی
 در سبب خیرات بود در محل بر تقدیر نمود و هر نفس آن حضرت باشد
 امید دارد که در این قضیه را گرفته و مشر و عارفان و اعلام کشیدند

سلطان عالی محمد الامام و العلی الاثران با بجزته الافراد و الاوقات
 اچسی پادشاه کونیه ریلان در صبر و تدبیر
 حضرت عالی منقبت سالی منزلت سلطنت رتبت خلافت منزلت
 لهو اسب عظمت درایت دولت تمیز بصوت انوار سبکست
 فریون در سگذ در معدلت بنا بفتت سکنه عارس نوز یک
 دین عالی سند و تکلیف محمد قواعد سلطنت و شریاری موسس
 مباحی خلافت و تاجداری شنبه نظر فایز نظام برانند و نایب خلافت
 معدلت انجام ناکس روس انکته و اکسنام محبت جوش الاسلام
 منظور اطراف خاق عب و مظهر اعطاف عدل و داد اکرم الملوک
 و السلاطین انجم اولاد و الحوائق العارسی فی سبیل المجاری لمن تم الله
 سواه المویز من عند الله
 جعل الله تسکنا ملک محمود و اولادنا
 من غده بجه و سرور او کل خلیه میسور او اید بر و قد و اسفه الار جا
 و غره متمدده الاقباق با مؤنوس الزوال صونین من الاغفال با در سارق
 هر او که طارق و طلع فجره و طمع در برنده پستی سعاد و در او ای
 دولت مذکب کرمست بشمار که موند انواع تعظیمات و اصناف
 کتبایت بر لاد او امیر که ابرار مثال سالب ریادین مصون در نجابت
 صافیات اخلاص آیات و انکار استجاب امار حال شرایب امر و دین
 مأمون غور شلیات نکاحات اختصار غایات تا ایشانه که مکر
 رای ملک او که کشته کشته فرزند خفا و کمن اختفا و پیوسته که حایب است

سعدت آسینه پادشاهی درگاه سعادت نیا عظمت نشانی نشانی
 بخار و ملاذ سلطان عظام و مرجع و ماوی خرافین ذی الاقرابن حایا
 نامی بلاغت شیخ و کتاب مستطاب فصاحت کتونی سپهر شریفین
 کون کی طالع و انوار تجویز غای زری لسانی مورد حشاش مانند لاسع او بود
 عینه علیاری خدایند نغزی ارباب لغز صبا جمی الرتبه العلیا سبک
 انفا و خمره زید قورما و سا طیلد آتخاف ایله بیور ملان به ابایی سرست قرا
 نامده حایون بلاغت مشخو نرکت منقول کالو کالو کالو کالو کالو کالو کالو
 اوزره علی ماموالی ماملی لاقصور و اوردده اسل اولوب عطای
 نجات خاوی سندر سندر اولان معانی برج ایلیان خلدو حیان
 اید علی و حر التفصیل اذعان اولوب تمام معلوم و حقیقتی اید بیخود اولوب
 اتماسل اولان خصو صیات و حصولی ماسول اولان مرادات تقریر و تلمیح
 غفل اسد عالیه اطفره اسد و قوا اخصر ترکت پاییز بر علم معجزه اولوب
 موضع تقریر اولوب علم شریف عالم شمول خدیوانه لری علی الوجه الکمال
 محیطه شاعلی اولمشد بر نزل قدم دخی اول و یارجیل الاعتبار و ماکک
 شرف الممالک لطایف الاقطاره اعدای بر کردار جانندن نوعا طرار
 احتمالی اشعار بیور لوقده اعیاب سلطنت مابری قیوم الایامدن سلاطین
 اولوالایاب و سایر اجاب خلافت نصا برن عرض اخلاص و استجاب
 اید نره لطف و احسان و رافت بلا امتنان اید مستخرج الابواب
 اولوب اتماسل سندر اوزنن مقاصد و مطالبی تحصیلد راضب

اولی سنن سینه پادشاهت سعادت بنید پادشاهت لری اولمین عفت
 اعیای مرادم دین شین و اجراء قواعد شرع حسین سید المرسلین صلی الله
 علیه و آله و صحبه اجمعین چون رسول اولان مهات تارک و ارسال
 و مسؤل اولان ملات احضار اتصال لایق باید درمن قدر توان
 و امر قضا جریانی صحن ظهور درین صفت صدور بوب که ندرکت
 اوزره اکیمن مگاه و ولایت کوز و اعدی ظهور اربوب فوق شان کمال
 اید نوعا رعایا و ممالک احتفال کجوب اعدای بر بنا که حضرت و وفاداری
 دفع و رفع و قلع و مع و خناری قلع و قمع اولانها چون عساکر سینه
 ارسال مهات اموردن اولمین عساکر طفره اردن بر قدر ای اول
 جانیکه ندر بوب و دریا دن سفاین طفره فرین اید حج شرفه کنن حج اولوب
 ذوی الاتجا کجک بولری نوزنده واقع اولوب ماوه اهر اهر و درین
 بحار و باعث کفک و ما در تجار و زوار اولان جزیره تبرک طلاع و کمال
 و بلاه و فیما علی مستح و نسیم و کفار بر کردارک و جود خجاست اولوب درین
 اول تمام سعادت انجام نظیر اولنفاق آیین سلطنت شهرای ای قانولن
 خلافت اعداری متفک سنجو دست سمت شاهانه لازم و لازم
 مکتور من و اوب اولمین عساکر منصوره دن بر قدر ای لری جزیره بر نره
 ارسال اولنما غل اتماسل بویطان امور که تهریزه بر قدر اتماسل و غیر
 اولمشد ای ذکرا و نمان جزیره قبر سده اولان قلاع و حصون حفاظت
 اید احصن شهر بر یک که پای اساس بای بیگر بر ساق کجک و اید حج طفره

بالاسی پر بسته ذر و نه قباب فلک حسن حصین اولوب ابد ارضی
متین و شرع بسین و حق تعالی الی بنالین مستح و تیز و اکنه ساکن
اولان طایین خاسرنیک قهر و تیزی ساکنه سلوک افرو و آفرودون قهر
میسر اولوب حشر الملوک اولوب فالشد رحایب بنیایه لکسایف و تیزو طایین
خاسرنیک وجود با کلیدن اراضی خاککی نظمی و حروب و قنار با شرت
ایر تکمال اهل و عیالری سیر و مال و مالری عارت و سارت اولوب بقیه
السیوف اولوب ساکن و قنار و خروج و پر و چعیان و عروج ابرین عیالی
درت گره و زینیک مقداری کفار کرا ارقیه طاعتین بقیه احاطه
کچو رب ظل عیالی عیالت پادشاه سیده آسود حال اولان رحایب و عیالی
سکنده حسن نظام و حسام نظام غازیان آمن غای خون آشامه حسن
و خاص لرب حمای حمایت بیرون شمشیر آرام آمشده و جزایر
غرب بکلیکی علی پاشان از السعاده شاهر مخلصدی فی ولایت تونس
حاکمی ابد عیالت و اولان نایره اولان لشکر جازایله متعالیدوب بناییه
عسالی تیز و خاسرنیک چندی طبع شایسته جنگ ظفر جنگ و چینه سنگ موی
عالم باشنده تنگ اولوب آسکنده این امر کویان و خلفه صاف
المقر ابد قرار کین ذرا کینه بدیل اولوب ولایت تر بوره با کلینیه سلوک
فتح جمیل سیر اولمشده و بیرون بنده اولان عدای بر اکتی فی بناییه
حضرین کتوبه و حشر و حشر و عساکر اسلام حضرت انجام منصور و ظفر
اولوب سالم و خانم مراجعت و ممالک محروسه سعادت اوزره و اکتی

المحب اول بو انکب احوالی عن قریب بر طرف اولوب ارسال اولون بیکر
ظفر بر صفره محمد سعادت سیر اولده قدره مسنون اولان علی و سولما سوان
و ارسال آهسته عاونان محال ایضا و تصیم نیت بویله مشرف خیر کرم
و میسر احسن جمله سیر ایله آستان استن اشیا ندرن ماملر کرم
ریشات اقلام فیض اعلام مخالفت قسائید ریاض بایض کتاب سیکر
موالات نصایب سیر سیر و سیراب و نصارت پر و شاداب طایفه
ارزانی سیرید باقی همیشه ظل و جود علی بنیفاق اسافل و عالی کرم
ولایزالی با و در ساسان سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر
و غیره اتم شایسته سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر سیر
حالی بو جانیه کتوب شکر کرم اولوب صلح و صلح استیکر
اقتصادی اوز کوز و کمال مقصود کرا اولون فی اجدن محمد شکر اوزره
اولون حق از ممالک کرم عن قریب کوز بیک اوزره اولون فی و سیر
اولان کلید و اعلا صلح معایر مملکت و دیار کوز و دخل و عرض و زاری
و اولابده بیاق همایون اکر اکر منبطلی خصوصنده و شوکه عاقده
و دستقی و موالات اکر شرف سفید عمل اولون فی خصوصی اعلام الحشر
ایمیری و قو غرزا لفقو کرا روشن اولان کوز مملکت اکر اکر ای کوز
سیر سعادت و دستقی و محبت ایزدی سعادت و نور و طریا و شایسته
حسن مصافات و موالات اوزره اولدین عن فی تقریر اولوب بیکر
اصلاح اکتی و دستقی اوزره اولان لره اهتمام اکتی کرم شایسته